

Estymatory

Statystyka i analiza danych 2019

Jurek Błaszczński

28 marca 2019

Estymator $\hat{\theta}$ parametru θ to funkcja próby $\hat{\theta} = \hat{\theta}(X_1, \dots, X_n)$, która szacuje nieznaną wartość parametru rozkładu θ .

Estymator $\hat{\theta}$ jest więc (jako funkcja próby) **zmienną losową**.

Oznacza to, że ma swój rozkład, wartość oczekiwaną, wariancję, itp. (jak każda zmienna losowa).

θ nie jest zmienną losową.

Jest parametrem (nieznanym), który chcemy oszacować (estymować).

Estymator $\hat{\theta}$ parametru θ jest **nieobciążony**, jeśli

$$\mathbb{E}[\hat{\theta}] = \theta,$$

czyli obciążenie $\theta - \mathbb{E}[\hat{\theta}]$ jest równe 0.

Przykład 1

Pokażmy, że estymator $\hat{\mu} = \bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ wartości oczekiwanej μ jest nieobciążony.

Przykład 1

Pokażmy, że estymator $\hat{\mu} = \bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i$ wartości oczekiwanej μ jest nieobciążony.

$$\mathbb{E}[\bar{X}] = \mathbb{E}\left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i\right] = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \underbrace{\mathbb{E}[X_i]}_{\mu} = \mu.$$

Przykład 2

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S_n^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest obciążony.

Przykład 2

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S_n^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest obciążony.

$$S_n^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 = \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i \right)^2 - \bar{X}^2 \quad (1)$$

Przykład 2

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S_n^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest obciążony.

$$S_n^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 = \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i \right)^2 - \bar{X}^2 \quad (1)$$

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \mathbb{E}[X_i^2] - \mathbb{E}[\bar{X}^2] = \quad (2)$$

$$= \frac{1}{n} n \mathbb{E}[X^2] - \mathbb{E}[\bar{X}^2] = \mathbb{E}[X^2] - \mathbb{E}[\bar{X}^2] \quad (3)$$

Przykład 2

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S_n^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest obciążony.

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n \mathbb{E}[X_i^2] - \mathbb{E}[\bar{X}^2] = \quad (4)$$

$$= \frac{1}{n} n \mathbb{E}[X^2] - \mathbb{E}[\bar{X}^2] = \mathbb{E}[X^2] - \mathbb{E}[\bar{X}^2] \quad (5)$$

ponieważ $\text{Var}(X) = \mathbb{E}[X^2] - (\mathbb{E}[X])^2$

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \text{Var}(X) + (\mathbb{E}[X])^2 - \text{Var}(\bar{X}) - (\mathbb{E}[\bar{X}])^2 \quad (6)$$

Przykład 2

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S_n^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest obciążony.

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \text{Var}(X) + (\mathbb{E}[X])^2 - \text{Var}(\bar{X}) - (\mathbb{E}[\bar{X}])^2 = \quad (7)$$

$$= \sigma^2 + \mu^2 - \frac{\sigma^2}{n} - \mu^2 = \quad (8)$$

$$= \sigma^2 - \frac{\sigma^2}{n} = \frac{n-1}{n} \sigma^2 \quad (9)$$

Przykład 3

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest nieobciążony.

Estymator nieobciążony

Przykład 3

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest nieobciążony.

$$S_n^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n X_i^2 - \frac{n}{n-1} \bar{X}^2 \quad (10)$$

Przykład 3

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest nieobciążony.

$$S_n^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n X_i^2 - \frac{n}{n-1} \bar{X}^2 \quad (10)$$

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \mathbb{E}\left[\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n X_i^2 - \frac{n}{n-1} \bar{X}^2\right] = \quad (11)$$

$$= \frac{1}{n-1} \left(\sum_{i=1}^n \mathbb{E}[X_i^2] - n\mathbb{E}[\bar{X}^2] \right) = \quad (12)$$

$$= \frac{1}{n-1} \left(n\mathbb{E}[X_i^2] - n\mathbb{E}[\bar{X}^2] \right) \quad (13)$$

Przykład 3

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest nieobciążony.

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \frac{1}{n-1} \left(n\mathbb{E}[X_i^2] - n\mathbb{E}[\bar{X}^2] \right) \quad (14)$$

ponieważ $\text{Var}(X) = \mathbb{E}[X^2] - (\mathbb{E}[X])^2$

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \frac{n}{n-1} \left(\text{Var}(X) + (\mathbb{E}[X])^2 - \text{Var}(\bar{X}) - (\mathbb{E}[\bar{X}])^2 \right) \quad (15)$$

Przykład 3

Pokażmy, że estymator $\hat{\sigma}^2 = S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2$ wariancji σ^2 jest nieobciążony.

$$\mathbb{E}[S_n^2] = \frac{n}{n-1} \left(\text{Var}(X) + (\mathbb{E}[X])^2 - \text{Var}(\bar{X}) - (\mathbb{E}[\bar{X}])^2 \right) = \quad (16)$$

$$= \frac{n}{n-1} \left(\sigma^2 + \mu^2 - \frac{\sigma^2}{n} - \mu^2 \right) = \frac{n}{n-1} \left(\sigma^2 - \frac{\sigma^2}{n} \right) = \quad (17)$$

$$= \frac{n\sigma^2}{n-1} - \frac{\sigma^2}{n-1} = \frac{n\sigma^2 - \sigma^2}{n-1} = \frac{\sigma^2(n-1)}{(n-1)} = \sigma^2 \quad (18)$$

Zamiast punktowego (pojedynczego) estymatora $\hat{\theta}$ tworzy się **przedział ufności** $[\hat{\theta}_L, \hat{\theta}_P]$ tak, aby prawdziwa wartość parametru θ znajdowała się w stworzonym przedziale z prawdopodobieństwem $1 - \alpha$ (zwanym **poziomem ufności**):

$$\Pr(\hat{\theta}_L \leq \theta \leq \hat{\theta}_P) = 1 - \alpha.$$

Co tu jest losowe?

Przedział ufności tworzy się zwykle poprzez rozpięcie przedziału wokół estymatora punktowego $\hat{\theta}$:

$$\hat{\theta}_L = \hat{\theta} - \Delta, \quad \hat{\theta}_P = \hat{\theta} + \Delta.$$

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$X \sim N(\mu, \sigma), \bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$$

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$X \sim N(\mu, \sigma), \bar{X} \sim N\left(\mu, \frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)$$

Tworzymy przedział ufności $[\bar{X} - \Delta, \bar{X} + \Delta]$ taki, że:

$$P(\bar{X} - \Delta \leq \mu \leq \bar{X} + \Delta) = 1 - \alpha$$

Estymator przedziałowy

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$P(\bar{X} - \Delta \leq \mu \leq \bar{X} + \Delta) = P(-\Delta \leq \bar{X} - \mu \leq \Delta)$$

Estymator przedziałowy

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$P(\bar{X} - \Delta \leq \mu \leq \bar{X} + \Delta) = P(-\Delta \leq \bar{X} - \mu \leq \Delta)$$

Doprowadźmy do tego aby wyrażenie “w środku” nierówności miało rozkład $N(0,1)$

$$P\left(-\frac{\Delta}{\sigma}\sqrt{n} \leq \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \leq \frac{\Delta}{\sigma}\sqrt{n}\right)$$

Estymator przedziałowy

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$P(\bar{X} - \Delta \leq \mu \leq \bar{X} + \Delta) = P(-\Delta \leq \bar{X} - \mu \leq \Delta)$$

Doprowadźmy do tego aby wyrażenie “w środku” nierówności miało rozkład $N(0,1)$

$$P\left(-\frac{\Delta}{\sigma}\sqrt{n} \leq \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \leq \frac{\Delta}{\sigma}\sqrt{n}\right)$$

Wprowadźmy $z_\alpha = \frac{\Delta}{\sigma}\sqrt{n}$

$$P\left(-z_\alpha \leq \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \leq z_\alpha\right)$$

Estymator przedziałowy

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$P\left(-z_\alpha \leq \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \leq z_\alpha\right) = \Phi(z_\alpha) - (1 - \Phi(z_\alpha)) = 2\Phi(z_\alpha) - 1$$

Estymator przedziałowy

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$P\left(-z_\alpha \leq \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \leq z_\alpha\right) = \Phi(z_\alpha) - (1 - \Phi(z_\alpha)) = 2\Phi(z_\alpha) - 1$$

Możemy ustalić ile wynosi z_α

$$2\Phi(z_\alpha) - 1 = 1 - \alpha$$

$$\Phi(z_\alpha) = 1 - \frac{\alpha}{2}$$

Estymator przedziałowy

Zbudujmy estymator przedziałowy dla wartości oczekiwanej μ gdy dane pochodzą z rozkładu normalnego $N(\mu, \sigma)$ ze znaną wariancją σ^2 .

$$P\left(-z_\alpha \leq \frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \leq z_\alpha\right) = \Phi(z_\alpha) - (1 - \Phi(z_\alpha)) = 2\Phi(z_\alpha) - 1$$

Możemy ustalić ile wynosi z_α

$$2\Phi(z_\alpha) - 1 = 1 - \alpha$$

$$\Phi(z_\alpha) = 1 - \frac{\alpha}{2}$$

Stąd $z_\alpha = \Phi^{-1}(1 - \frac{\alpha}{2})$. $z_\alpha = \frac{\Delta}{\sigma} \sqrt{n}$, czyli $\Delta = z_\alpha \frac{\sigma}{\sqrt{n}}$.

Efektywność estymatorów

Weźmy dwa **nieobciążone** estymatory $\hat{\theta}_1$ i $\hat{\theta}_2$ parametru θ .

Mówimy, że $\hat{\theta}_1$ jest efektywniejszy¹ $\hat{\theta}_2$, jeśli $\text{Var}(\hat{\theta}_1) \leq \text{Var}(\hat{\theta}_2)$ przy każdej wartości parametru θ .

Estymator nieobciążony o minimalnej wariancji, czyli efektywniejszy od wszystkich nieobciążonych estymatorów, nazywamy estymatorem **efektywnym**.

---

¹ściślej, powinno być: „co najmniej tak efektywny jak”.

Estymator $\hat{\theta}$ parametru θ jest zgodny, jeśli gdy $n \rightarrow \infty$, to $\hat{\theta} \rightarrow \theta$, czyli estymator zbiega² do prawdziwej wartości parametru θ .

---

²Jeśli zbieżność jest prawie na pewno (z prawdopodobieństwem 1), to estymator nazywa się silnie zgodnym, gdy zbieżność jest według prawdopodobieństwa, to estymator nazywa się słabo zgodnym.